

Brev från en ömfotad flanör

Jan Tullberg

Dagens Nyheter publicerade den 13 mars ett öppet brev till Justitieminister Beatrice Ask från Jonas Hassen Khemiri. I det föreslogs ett rollbyte för att pröva den andres perspektiv på tillvaron, med vilket författaren främst avsåg att lyfta fram sin egen törnbeströdda vandring. Brevet lanserades med maximal publicitet: första sidan, hela första sidan av kulturdelen och sedan ett helt uppslag för själva brevet. DN blev mycket nöjda med responsen vilket basunerades ut under de följande dagarna; rekordmånga entusiaster twittrade, delade och applåderade inlägget. Det är befogat att göra en mer reflekterad betraktelse över detta fenomen.

Min spontana reaktion var mindre entusiastisk. Jag läste en tredjedel av artikeln innan jag fick nog och bedömde den som tjugig och förutsägbar, och först efter den mediala hyllningen läste jag hela artikeln. Till dess försvar kan sägas att den är bra jämfört med DN:s föregående kampanj med texter för, av och om Maria Sveland. Khemiri är inte lika påträngande själv rättfärdig. Exempelvis skriver han själv att han upprepar sig och att han inte har en lösning på det problem han målar upp. Det är ett lite lägre tonläge än Svelands; den som inte delar hans uppfattning är inte nödvändigtvis hatisk.

Men hans text är besynnerlig med sitt repetitiva upplägg. Min sammanräkning fick det till 26 incidenter som han uppfattade som kränkande. Man kan summera 26 myror och tolka det som en elefant och det är väl så artikeln uppfattades av en del entusiaster; här finns ett mönster, en stor orättvisa bestående av en allomfattande vardagsrasism som omsluter det svenska samhället. Man kan också invända att 26 myror fortfarande är 26 myror och enligt min uppfattning är det i än högre grad där attraktiviteten i artikeln ligger. Den som känt en irritation över något kan alltid fråga sig om det är en överreaktion; även om man tolkat incidenten adekvat så förblir den ändå en bagatell och den emotionella reaktionen kan förefalla oproportionerlig. Hur grovt är det om andra hyser en misstanke om att man inte är guds bästa barn? Hypokondrikern kan smickras med påståendet att om den som känner sig svårt sjuk, också verkligen *är* svårt sjuk. Varje invandrare som tycker sig mött misstankar och kritik, får nu bekräftelse för att ingen incident som han hakat upp sig på i sitt eget liv är så obetydlig att den inte kommer in på Khemiris kränkningslista.

En del invandrare förefaller entusiastiska över denna aspekt, men de svenska beundrarna attraheras nog av en annan. Vanlig mänsklig empati reagerar på rejäla oföretter, men att göra så ger inga moralistiska extrapoäng; att *inte* vara psykopat är inget som motiverar ett speciellt omnämnande på ens meritförteckning. En mer finkänslig empati kan däremot vara något att

visa upp, och att hänföras av Khemiris myror ger sådana möjligheter. Att tycka att de är förskräckliga var och en för sig, och dessutom se hur de tillsammans bildar elefantmönstret är en insikt många gärna vill berätta att de upplevt. Det hela får lite komiska porträtteringseffekter. Den kulturradikala klassen twittrar om sin entusiasm till vänskapskretsen och försöker förekomma inkommande tips med att först hinna tipsa själv och berätta om sin a-ha upplevelse.

Att pröva ett nytt perspektiv genom uppmaningen *walk in my shoes*, är ett välkänt och väl ingått koncept. Denna promenad presterar dock intet utöver att bekräftar förväntningar: Har man invandrarbakgrund kan man uppfattas som att ha invandrarbakgrund. Khemiri noterar att etniciteten inte är osynlig och utan effekter. De vikarier och ordningsvakter han ondgör sig över delar den uppfattningen och har också erfarenheter som de utvecklar till schabloner och förväntningar som ofta bekräftas. Finns det någon kvalitativ skillnad som gör Khemiris generaliseringar bättre eller sämre än dem som han kritiserar? Den främsta skillnaden tycks mig vara en högre grad av självömkligt patos och detta talar knappast till hans fördel. Den som anammar uppmaning att gå i hans skor upptäcker en aspekt som författaren själv missar. Det finns inte bara besvikelser och blåmärken i detta liv, utan också berömmelse och belöning. Khemiri tycks mer ha lyfts upp av attityder till etnisk tillhörighet än tryckts ner av dem. Det är många läsare som vill ha sina schabloner om minoriteters lidande bekräftade genom texter som skrivs av en minoritetsförfattare. I ett författarskap inriktat på denna målgrupp av läsare ingår titlar som ”Jag ringer mina bröder” och ”Apatiska för nybörjare”. Khemiri noterar när schabloner kommer som motvind, men inte när de ger honom stark medvind.

Jag känner ingen person som inte varit apart i något sammanhang och avvikelsen har varit till personens nackdel. Ens egna sociala typologier observeras och man bedöms efter dem. Skall man klaga över detta? Ett alternativ är att minska lättkränktheten och acceptera att människor har olika uppfattningar om såväl individuella egenskaper som om kollektiv. Människor har rimligtvis rätt att göra negativa generella bedömningar om såväl advokater som tiggare och det borde inte uppfattas som märkligt. Den demokratiska hypotesen är att gängse generaliserande uppfattningar oftast inte är ogrundade: politiker ger ogärna klara besked, direktörer är överbetalda, invandrare går på bidrag.

Mot detta ställs en lättkränkthet som ställer krav att andra människor skall avstå från sin förförståelse. Sociologisk vetenskap blir till ”fördomar”. Vi skall förstå varför Jeppe super, men vi får inte använda den kunskapen till att göra prognosen att Juppe med liknande bakgrund har en högre sannolikhet att ägna sig åt superi än medelsvensson. Erfarenheter från stökiga invandrare får inte bli en hypotes om Khemeri; han skall vara ett oskrivet blad. I mina ögon är det ett sanslöst anspråk.

Det problematiska är kravet på osynlighet. Den normale svenske mannen skall inte notera att folk är invandrare, kvinnor, homosexuella eller överviktiga. Man skall vara empatisk till deras annorlundaskap när de väljer att dra fram det och vid andra tillfällen försäkra att man inte ens ser någon avvikelse: Har du ökat i vikt - det har jag inte tänkt på.

Artikeln manifesterar sig konkret i en kritik av utvisningsprojektet Reva. Är detta att se som en del av "det konstanta lågintensiva förtrycket" som författaren menar, eller som ett smärre undantag från den konstanta lågintensiva undfallenheten inför det demografiska trycket mot Sverige? Reva har också anklagats för rasprofilering och alla som följt den amerikanska debatten vet hur rysligt detta anses vara. En efterlysning kan innehålla moment som röd jacka och vita gym-paskor, men får man säga något om hudfärg eller etnicitet? Bör mönster mellan överträdelser och etnicitet förnekas och ignoreras även vid bättre vetande? Tidigare integrationsministern Nyamko Sabuni ville göra något mer än verbala fördömande av kvinnlig omskärelse och föreslog att granska unga flickor för att se om de utsatts för övergreppet. För att inte peka utan någon grupp föreslogs kontroll av *alla* flickor. Det var ett försök att bekämpa brott samtidigt som projektet anpassades till anti-profilings dogmen. Är detta ett effektivt sätt att tackla ett problem? Om man undersöker alla, så blir ingen grupp utpekad som misstänkt och det kan anses viktigare än att fokusera på uppgiften att ertappa skyldiga och skapa en brottspreventiv effekt? Utesluter man fokusering, så kan, som i detta fall, slutsatsen bli att inte lansera något initiativ alls.

I lättkränkthetens rike skall man vara lyhörd och anpasslig till alla anspråk på att vara utsatt för diskriminering. Då en framgångsrik kvinna, som vill accentuera sin duglighet, hävdar att "en kvinna måste vara dubbelt så bra", kräver konventionen att en man bör hålla med.

Artikelförfattarens far menar att en invandrare måste vara tusen gånger bättre, medan ett twitterinlägg från en stödjande programledare med invandrarbakgrund nöjer sig med att hävda att det finns ett krav på att vara tre gånger bättre. Rådande normer avråder starkt från att ifrågasätta olika påståenden om rasism och diskriminering från så kallade "skyddsvärda grupper" (Statsministerns vokabulär). Det är tillrådligt att instämma och empatiskt beklaga varje klagomål.

Man skulle kunna förvänta sig att en ökad etnisk mångfald i Sverige leder till en mer erfaren och avspänd syn på etnisk tillhörighet. Så har inte blivit fallet utan en bigott känslighet breder ut sig. Den mest lättkränkte sätter ramar som kräver att svenskars uttalanden och agerande blir allt mer anpassligt och väluppfostrat enligt de nya normerna. Samhället blir alltmer intolerant när predemokratiska krav på respekt växer sig starka. DN skriver belåtet att reaktionerna på Khemiris brev kan bli en nytändning för antirasismen, vilket tycks mig oroande, då anklagelser om rasism sköljer över oss med plågsamt hög volym och frekvens. Rasism är det starkaste

tabuordet i Sverige och det obehagliga med detta patetiska brev är den entusiasm som väcks och uppmuntras för att ytterligare öka denna hysteri.